

*Wczujmy się
w klimat!*

www.44mpa.pl

**OPRACOWANIE
PLANÓW ADAPTACJI
DO ZMIAN KLIMATU
W MIASTACH POWYŻEJ
100 TYS. MIESZKAŃCÓW**

**Fundusze
Europejskie**
Infrastruktura i Środowisko

MINISTERSTWO
ŚRODOWISKA

Unia Europejska
Fundusz Spójności

Ludność miast, które biorą udział w tworzeniu MPA, to

30%
mieszkańców całej Polski

Zmiany klimatu

Zmiany klimatu to proces stanowiący obecnie jedno z największych wyzwań, jakim wspólnie musimy stawić czoła. Ekstremalnych zjawisk pogodowych nie można lekceważyć – już teraz zachodzą na naszych oczach. Miasta, jako wielkie skupiska ludzi, są szczególnie narażone na negatywne skutki zmian klimatu, które wpływają na wiele aspektów ich funkcjonowania – zagospodarowanie przestrzenne, budownictwo, transport, energetykę, produkcję, usługi. Coraz intensywniej oddziałują także na zdrowie mieszkańców.

Konsekwencje zmian klimatu dotyczą ludzi nie tylko w ujęciu miejskim, ale również osobistym, np. przez utratę zdrowia, wzrost kosztów utrzymania czy szkody majątkowe. Przystosowanie miast do zmian klimatu jest więc niezbędne w kontekście zagwarantowania bezpieczeństwa i poprawy jakości życia mieszkańców.

Zmiany klimatu to fakt. Aby przeciwdziałać ryzykom, które się z nimi wiążą, Ministerstwo Środowiska wspólnie z 44 największymi polskimi miastami realizuje na poziomie europejskim projekt, którego celem jest przystosowanie się do obecnych i prognozowanych zmian klimatu. W ramach opracowania Miejskich Planów Adaptacji (MPA) lokalne samorządy po raz pierwszy otrzymują możliwość analizy zjawisk dotyczących klimatu we współpracy z ekspertami krajowych instytutów. Aktywna postawa samorządów daje szansę na optymalizację negatywnego wpływu, jaki wywierają zjawiska pogodowe na funkcjonowanie miasta oraz życie jego mieszkańców.

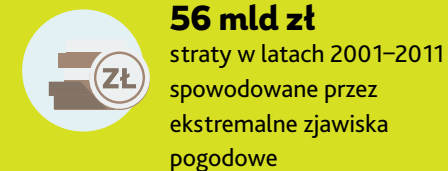
Nlaczego miasta?

Miasta są obszarem szczególnie wrażliwym, w którym koncentrują się najpilniejsze współcześnie wyzwania, od niedoboru wody i złej jakości powietrza do zakłóceń gospodarczych i zaburzeń stabilności społecznej. **Obecnie ludność polskich miast ocenia się na około 23,3 mln osób, co stanowi ponad 60% populacji kraju.** Istotne jest zwiększanie wysiłków mających na celu określenie podatności obszarów miejskich i lokalnych społeczności na zmiany klimatu oraz znalezienie odpowiedzi na pytanie, w jaki sposób mogą się na nie przygotować.

Rodzi to potrzebę przeniesienia wiedzy krążącej w wąskim środowisku naukowców i specjalistów na grunt lokalny, aby mogła w pełni służyć procesowi adaptacji miast do zmian klimatu.

Bezczynność kosztuje!

Brak działań adaptacyjnych w miastach może prowadzić do bardzo kosztownych konsekwencji, zagrażając także bezpieczeństwu i życiu mieszkańców.

300 tys. osób mieszka na terenach
bezpośredniego ryzyka zalewowego

o 18% wzrasta śmiertelność z powodu
chorób układu sercowo-naczyniowego
związanych z występowaniem fal upałów

Zagrożenia klimatu wg typologii C40*:

METEOROLOGICZNE

- Intensywne opady atmosferyczne
- Ekstremalnie wysokie lub niskie temperatury
- Silne, porywiste wiatry
- Burze z wyładowaniami
- Mgły

HYDROLOGICZNE

- Powodzie
- Sztormy
- Zmiany jakości wód, np. zakwaszenie lub zasolenie

BIOLOGICZNE

- Insekty i groźne mikroorganizmy przenoszące choroby zakaźne

KLIMATOLOGICZNE

- Niedobory wody skutkujące suszami
- Pożary

GEOFIZYCZNE

- Ruchy grawitacyjne, np. lawiny, osuwiska

* <http://www.c40.org/researches/city-climate-hazard-taxonomy>

Adaptacja

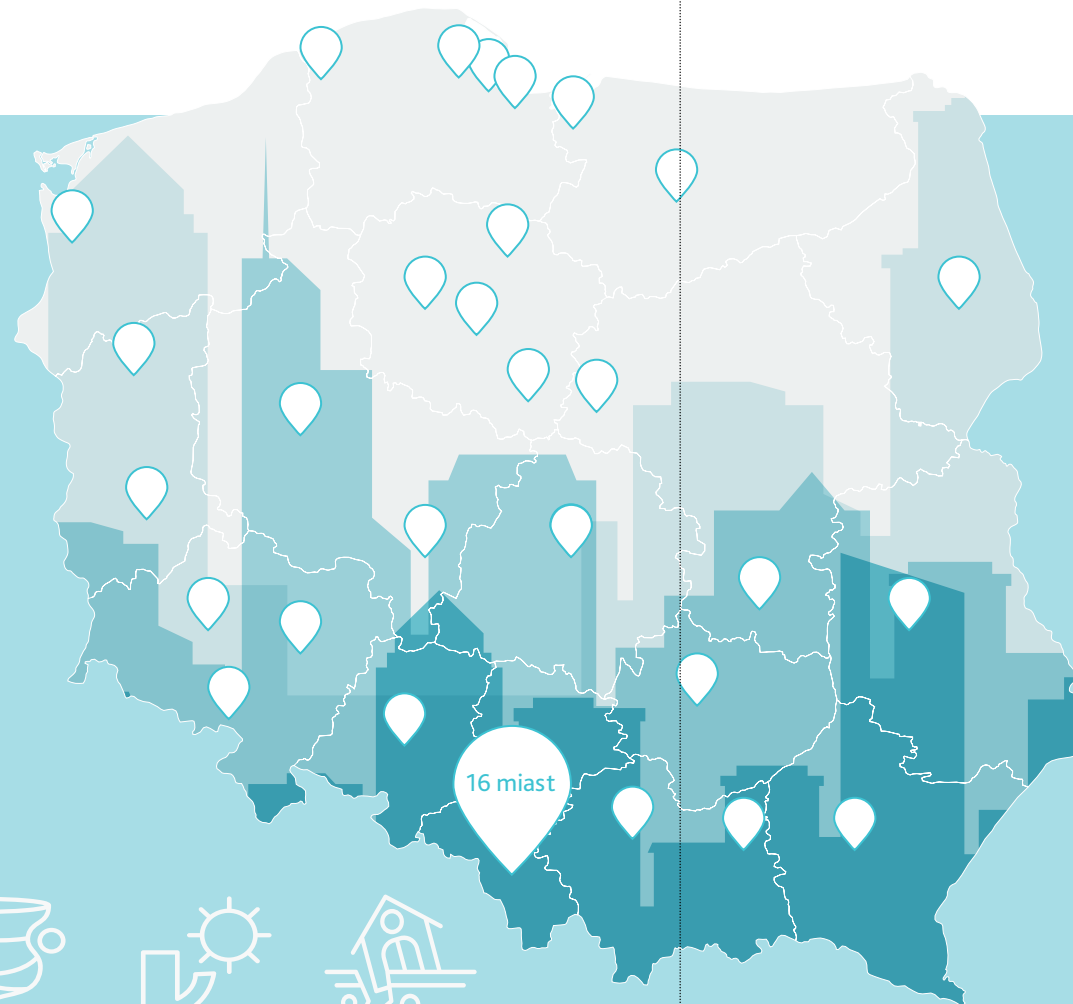
Adaptacja to zwiększenie odporności społeczeństwa i gospodarki na negatywne skutki obecnych i przewidywanych zmian klimatu, którego celem jest ograniczenie możliwego ryzyka.

Coraz intensywniejsze sezonowe burze, wyższe temperatury i bardziej długotrwałe susze na niektórych obszarach narażają mieszkańców miast na utratę dóbr, pogorszenie standardu życia, a nawet problemy zdrowotne. Dzięki analizie potencjalnych zagrożeń związanych ze zmianami klimatu możliwe jest opracowanie efektywnych rozwiązań w celu ochrony ludzi i zasobów na wypadek wystąpienia najbardziej ekstremalnych zjawisk pogodowych.

Odpowiedź na potrzebę adaptacji do zmian klimatu leży w nowym podejściu do planowania, uszeregowania działań, ochrony zagrożonych zasobów i zapewnienia zrównoważonego rozwoju

miast. Projekt stanowi przykład modelowego rozwiązania łączącego wiedzę ekspertów i naukowców z doświadczeniem specjalistów, pracowników samorządów oraz różnych grup interesariuszy.

Miejskie plany adaptacji

Ministerstwo Środowiska odpowiada za koordynację działań przystosowawczych do skutków zmian klimatu w 44 miastach Polski

LISTA PARTNERÓW

Miasta powyżej 100 tys. mieszkańców

1.	Białystok
2.	Bielsko-Biała
3.	Bydgoszcz
4.	Bytom
5.	Chorzów
6.	Częstochowa
7.	Dąbrowa Górnicza
8.	Elbląg
9.	Gdańsk
10.	Gdynia
11.	Gliwice
12.	Gorzów Wielkopolski
13.	Kalisz
14.	Katowice
15.	Kielce
16.	Kraków
17.	Legnica
18.	Lublin
19.	Łódź
20.	Olsztyn
21.	Opole
22.	Płock
23.	Poznań
24.	Radom

25.	Ruda Śląska
26.	Rybnik
27.	Rzeszów
28.	Sosnowiec
29.	Szczecin
30.	Tarnów
31.	Toruń
32.	Tychy
33.	Wałbrzych
34.	Włocławek
35.	Wrocław
36.	Zabrze
37.	Zielona Góra

Miasta powyżej 90 tys. mieszkańców

38.	Grudziądz
39.	Jaworzno
40.	Słupsk

Miasta konurbacji górnośląskiej i aglomeracji Trójmiasta o liczbie mieszkańców poniżej 90 tys. związane funkcjonalnie z miastami o liczbie mieszkańców pow. 100 tys.

41.	Mysłowice
42.	Siemianowice Śląskie
43.	Czeladź
44.	Sopot

Miejskie Plany Adaptacji, powstałe we współpracy władz, mieszkańców i ekspertów w dziedzinie adaptacji, uwzględnią lokalne uwarunkowania i problemy miast – każde z nich ma inną specyfikę i strukturę, różnią się także pod względem zagrożeń i trudności, z którymi się mierzą. Dzięki temu projekt stworzy pierwszy w Polsce tak szeroki wachlarz rozwiązań i propozycji radzenia sobie z różnorodnymi ryzykami klimatycznymi, które staną się kapitałem i bazą na przyszłość dla pozostałych obszarów miejskich Polski. Opracowanie MPA zwiększy bezpieczeństwo mieszkańców miast i ograniczy ryzyka powodowane przez zmiany klimatu. Prace przy MPA wpłyną pozytywnie także na świadomość miast w zakresie własnych ograniczeń, szans i możliwości. Dodatkowo MPA będą uwzględniały długofalowe planowanie i zróżnicowane

potrzeby interesariuszy. Projekt jest realizacją wskazań strategicznego planu adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu w Polsce (SPA 2020*).

SPA 2020

Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030, ma na celu – przez działania legislacyjne, organizacyjne, informacyjne czy naukowe – zapewnienie zrównoważonego rozwoju oraz efektywnego funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa w warunkach zmieniającego się klimatu. To pierwszy tego typu dokument w Polsce, który dotyczy bezpośrednio kwestii przystosowania się do zachodzących zmian klimatu.

Budowanie odporności miasta wymaga kompleksowego podejścia do zarządzania i zaangażowania społeczności. Zdolności adaptacyjne miast polegają na umiejętności wykorzystania ich kapitału naturalnego, planów rozwoju miasta i partycypacji mieszkańców w procesie dzielenia się wiedzą i planowania. Wyzwania i rozwiązania dla każdego miasta będą dopasowane do jego potrzeb oraz dotychczasowych działań i strategii rozwoju. Uwzględnią także ochronę grup szczególnie narażonych (m.in. małych dzieci, osób starszych, osób chorych, bezdomnych). MPA będą wdrażane na wielu płaszczyznach – od budowy infrastruktury zabezpieczającej miasta przed powodzią i podtopieniami, planów zagospodarowania przestrzennego, przez rozwój systemów informowania i ostrzegania, po działania edukacyjne. Finansowanie wyselekcjonowanych w procesie tworzenia MPA działań będzie zapewnione w ramach realizacji polityki adaptacyjnej Polski do zmian klimatu.

WARSZTATY

Odbędą się **132** warsztaty dla **2640** uczestników, po trzy w każdym mieście.

MATERIAŁY EDUKACYJNE

Scenariusze lekcyjne, interaktywne materiały edukacyjne, kursy e-learningowe i publikacje dla uczniów, nauczycieli, samorządów, grup szczególnie narażonych.

KONFERENCJE

Konferencje i debata ekspercka z udziałem przedstawicieli administracji samorządowej i państwowej, naukowców, organizacji pozarządowych i mediów.

Prace nad opracowaniem Miejskiego Planu Adaptacji przebiegają w 6 etapach.

Etapy opracowania MPA

1. Rozpoczęcie procesu

stworzenie zespołu, opracowanie założeń, identyfikacja interesariuszy

2. Ocena podatności

zgromadzenie danych, określenie zdolności adaptacyjnych miasta

3. Analiza ryzyka

określenie możliwych szans i zagrożeń, nadanie wagi tym drugim

4. Opracowanie opcji adaptacji

wskazanie szczegółowych celów i obszarów priorytetowych MPA

5. Ocena i wybór opcji

analiza opcji adaptacji, metody oceny i ewaluacja możliwości adaptacji

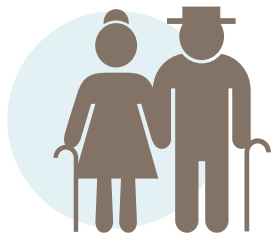
6. Przygotowanie dokumentu MPA

opracowanie ostatecznej wersji MPA, przygotowanie SOOŚ

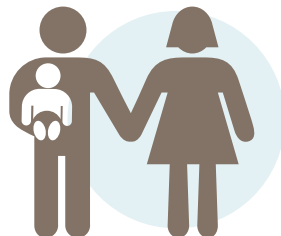

WDRAŻANIE
MPA

Klimat – wspólna sprawa

Starsi mieszkańcy muszą znieść coraz bardziej uciążliwe fale upałów. Łagodzenie konsekwencji wysokich temperatur, dbanie o zacienione miejsca w przestrzeni publicznej czy tworzenie sieci kurtyn wodnych i darmowych punktów z dostępem do wody pitnej to niezbędne działania, które zapewnią bezpieczeństwo mieszkańcom.

Małe dzieci i ich rodzice potrzebują bezpiecznego środowiska. Bliskość zielonych terenów rekreacyjnych, które będą spełniać funkcję retencyjną, oczyszczają powietrze i zagwarantują zacienione miejsce do zabaw dla dzieci, jest istotna dla wszystkich rodziców.

Mieszkańcy terenów zalewowych są narażeni na powódzie i podtopienia. Dla nich szczególnie ważne są infrastruktura zabezpieczająca oraz sprawny system ostrzegania i reagowania na zagrożenia deszczami nawalnymi. Budowa i modernizacja sieci zabezpieczeń, wzmocnienie wałów przeciwpowodziowych oraz infrastruktura przystosowana do odprowadzania i pochłaniania dużej ilości opadów to przykłady wielu rozwiązań, które staną się efektem wdrażania MPA.

Wczujmy się w klimat!

Jak będzie wyglądało Twoje miasto za 30 lat?

Globalna skala problemu wymaga zaangażowania jednostek samorządowych doskonale znających specyfikę lokalnych uwarunkowań i odpowiedzialnych za wyznaczanie kierunków rozwoju miast. Istotą MPA jest uczestnictwo różnych grup interesariuszy i społeczności lokalnych w tworzeniu strategii przystosowania się do zmian klimatu oraz ich partycypacja i zaangażowanie na etapie wdrażania planów. Świadomość, że każdy człowiek ma realny wpływ na przyszłość swojego miasta, powinna leżeć u podstaw wszelkich działań adaptacyjnych. Mieszkańcy miast są coraz bardziej aktywni, a dzięki włączeniu się w proces opracowania MPA zyskują dodatkową wiedzę i doświadczenie, które z czasem będą mogli wykorzystać w bezpośrednich działaniach.

Wymiana doświadczeń i spojrzenie na zagadnienie z kilku perspektyw sprzyja różnorodności i kreatywności, które prowadzą do stworzenia optymalnych i zrównoważonych rozwiązań dla miast. **Udział w tych czynnościach społeczności miejskich** pozwoli na zidentyfikowanie ich potrzeb i preferencji.

Korzyści dla Ciebie i Twojego miasta

Efektywne ograniczenie skutków zmian klimatu to pozytywny bilans finansowy miasta i stabilne działanie infrastruktury lokalnej. Dzięki udanej adaptacji do zmian klimatu wzrośnie nie tylko komfort życia Polaków, ale również odporność gospodarki miast, a w konsekwencji także całego kraju. Każde z 44 miast wypracuje własny schemat działania na wypadek ekstremalnych zjawisk pogodowych oraz strategię radzenia sobie z długofalowymi skutkami zmian klimatu.

Rozpoznanie

Ustalenie najpoważniejszych zagrożeń związanych ze zmianami klimatu

Identyfikacja najbardziej wrażliwych sektorów i obszarów

Poznanie preferencji i potrzeb mieszkańców

Wybór działań adaptacyjnych

Narzędzia

Modernizacja infrastruktury zabezpieczającej

Rozwój systemów szybkiego reagowania i ostrzegania

Poprawa współpracy między służbami ratowniczymi a innymi jednostkami

Jakość życia

Zwiększenie bezpieczeństwa i ochrona zdrowia mieszkańców

Poprawa jakości życia w miastach

Zapewnienie spójności i trwałości przestrzennej sieci ekologicznej miast

Ograniczenie strat finansowych

Rozwój miasta

Podniesienie świadomości zmian klimatycznych

Aktywizacja społeczeństwa i jego czynny udział w procesie kształtowania polityki miasta

Trwały i zrównoważony rozwój miast

Rozbudowa systemu wymiany wiedzy

Wzmocnienie wizerunku miasta i państwa

Ograniczenie strat majątkowych

Jak się adaptować?

Nowoczesne plany zagospodarowania przestrzeni miejskiej uwzględniają zmiany klimatu i konieczność przystosowania się do nich. Trawiaste torowiska czy miejskie stawy nie tylko poprawiają estetykę miasta, ale także pełnią ważną rolę w adaptacji danego obszaru.

TYMCZASOWE

- Zapewnienie miejsc z możliwością schłodzenia, np. kurtyny wodne
- Organizacja miejsc dostępu do darmowej wody do picia, np. ujęcia wody i poidła

ADMINISTRACYJNE

- Ustanowienie przepisów miejscowych regulujących organizację życia w mieście w okresach występowania ekstremalnych zjawisk pogodowych

TECHNICZNE

- Rozbudowa ścieżek rowerowych i ciągów pieszych
- Modernizacja konstrukcji istniejących budynków i wznoszenie nowych, odpornych na zalanie

STRATEGICZNE

- Opracowanie ofert turystycznych niezależnych od warunków atmosferycznych

Zielone ściany

roślinność porastająca np. fasadę budynku lub ekrany dźwiękoszczelne.

✓ **Korzyści:**
izolacja termiczna obiektu, estetyka przestrzeni publicznej, czyste powietrze – absorpcja zanieczyszczeń i produkcja tlenu, częściowe pochłanianie intensywnych opadów

Place deszczowe

obszary rekreacyjne, np. boiska, które dodatkowo pełnią funkcję małej retencji.

✓ **Korzyści:**
nawilżanie powietrza, ochładzanie, miejsce do spędzania wolnego czasu i rekreacji

Zielone dachy

dachy pełniące funkcję ogrodu lub po prostu pokryte roślinnością.

✓ **Korzyści:**
izolacja budynku, poprawa jakości powietrza, pozytywny wpływ na estetykę otoczenia, miejsce wypoczynku i rekreacji

To działa!

W Polsce coraz więcej miast dostrzega wyzwania, jakie przynoszą zmiany klimatu. Wiele z nich podjęło zdecydowane kroki, aby przygotować zagrożone obszary i mieszkańców na skutki zmian klimatu.

RadoKlima

RADOM

LIFE:RADOM to projekt, którego zadaniem jest stworzenie przestrzeni miejskiej o zwiększonej odporności na zmiany klimatu. W tym celu powstanie zielona i niebieska infrastruktura oparta na idei adaptacji do zmian klimatu.
<http://life.radom.pl/>

WARSZAWA

Stolica jako pierwsze miasto w Polsce podjęła kroki w celu wprowadzenia strategii adaptacji do zmian klimatycznych, uruchamiając projekt ADAPTCITY. W ramach tego przedsięwzięcia autorzy popularyzują ideę adaptacji, prowadzą badania (m.in. nad mapą klimatyczną Warszawy). Dodatkowo prowadzony jest cykl konferencji lokalnych.
<http://adaptcity.pl/>

Słownik ważnych pojęć

Adaptacja	proces dostosowania się do obecnych lub oczekiwanych warunków klimatycznych i ich skutków w celu zmniejszenia lub uniknięcia negatywnych konsekwencji lub zwiększenia korzyści z nich wynikających
Działania adaptacyjne	działania służące przystosowaniu miasta do zmian klimatu, zarówno w kontekście ochrony przed negatywnymi skutkami zmian klimatu oraz tworzenia lub zwiększania jego odporności do obecnej i przyszłej zmienności klimatu, jak i wykorzystania szans związanych ze zmianami klimatu. W przyjętej metodyce czynności adaptacyjne obejmują działania informacyjno-edukacyjne, organizacyjne i techniczne
Działania informacyjno-edukacyjne	działania służące przystosowaniu miasta do zmian klimatu przez edukację oraz propagowanie wiedzy o zmianach klimatu i dobrych praktyk adaptacji, skierowane do określonej grupy interesariuszy
Działania organizacyjne	działania służące przystosowaniu miasta do zmian klimatu przez zmiany w funkcjonowaniu miasta w zakresie zarządzania instytucjami, zarządzania przestrzenią, zachowań mieszkańców, a także służb odpowiedzialnych za funkcjonowanie różnych elementów miasta
Działania techniczne	działania służące przystosowaniu miasta do zmian klimatu przez wprowadzanie zmian w infrastrukturze lub zabudowie (tzw. szare lub twarde działania adaptacyjne)
Ekspozycja na dany czynnik klimatyczny	narażenie na dane czynniki klimatyczne zarówno zaistniałe, jak i potencjalne, przewidywane w przyszłości
Odporność	zdolność miasta do nieulegania zakłóceniom związanym z wystąpieniem zjawisk klimatycznych i ich pochodnych przy zachowaniu istniejącej podstawowej struktury, sposobów funkcjonowania i możliwości samoorganizacji oraz zdolności do adaptacji do nowych warunków
Opcja adaptacyjna	zestaw działań przystosowawczych będących odpowiedzią na zidentyfikowane zagrożenie klimatyczne
Podatność	stopień, w jakim miasto jest niezdolne do poradzenia sobie z negatywnymi skutkami zmian klimatu lub wykorzystania szans związanych z tymi zmianami; podatność jest funkcją rodzaju, natężenia, skali i szybkości zmian, na które narażone jest miasto oraz jego wrażliwości i potencjału adaptacyjnego

Potencjał adaptacyjny	zdolność miasta do dostosowania się do zmian klimatu, zarówno do poradzenia sobie z negatywnymi skutkami tych zmian, jak i wykorzystania szans, jakie powstają w zmieniających się warunkach; zdolność ta zależy od zasobów instytucjonalnych, finansowych, infrastrukturalnych i kapitału społecznego
Ryzyko związane ze zmianami klimatu	kompilacja prawdopodobieństwa pojawienia się naturalnego zagrożenia (meteorologicznego lub hydrologicznego) potęgowanego zmianami klimatycznymi oraz wielkości potencjalnych negatywnych skutków zmian klimatu dla systemów społecznych, gospodarczych i środowiskowych; ryzyko często określane jest więc jako iloczyn wielkości skutków (konsekwencji) zjawisk klimatycznych i prawdopodobieństwa ich wystąpienia
Szansa	możliwość zaistnienia warunków klimatycznych korzystnych dla funkcjonowania miasta
Wrażliwość	stopień, w jakim układ miejski reaguje na zmiany klimatu, które mogą być korzystne lub niekorzystne; wpływ ten może być bezpośredni (np. zmiana wielkości plonów w rolnictwie wynikająca ze zmian warunków termicznych lub opadowych) lub pośredni (np. szkody spowodowane częstszym występowaniem powodzi na skutek podniesienia poziomu morza)
Zagrożenie	wystąpienie warunków klimatycznych mogących wywołać negatywne zmiany w funkcjonowaniu miasta
Zjawiska klimatyczne i ich pochodne	ekstremalne zdarzenia pogodowe, zarówno krótkotrwałe i gwałtowne, jak i długotrwałe, o niskim prawdopodobieństwie występowania oraz pochodne zjawiska przyrodnicze stanowiące zagrożenie dla społeczeństwa, środowiska i gospodarki

Wźmy sprawy w swoje ręce i #WczujmySięWKlimat

MPA TO REALNA SZANSA DLA TWOJEGO MIASTA

ŚLEDŹ PROJEKT NA STRONIE 44MPA.PL I NA [f 44MPAPL](https://www.facebook.com/44MPAPL) ORAZ [44MPAPL](https://twitter.com/44MPAPL)

Tytuł:
Opracowanie planów adaptacji do zmian klimatu
w miastach powyżej 100 tys. mieszkańców

Partnerzy:
44 miasta w Polsce

Beneficjent:
Ministerstwo Środowiska

Termin realizacji:
2017–2019

Wykonawcy:

Komunikacja i promocja. Podwykonawca: **Deloitte.**

WYDRUKOWANO NA PAPIERZE EKOLOGICZNYM

